

reformeerde liberalisme en met verouderde gereons volk en heeft daarin etrefte, het (d)och heeft haasting be- als specifiek in werkelijk- rde brokken en in zoo'n bestrijdt, is per ondoelen den bechten oon ondoor-

ouzen bloei- enstaan voor holastiek be- Reformatie rt soms vele n dus te ont- el passen in i-van-denken, en. Men moet t vond ik bij t het gerefor- het hart der ens kunnen dat punt nog t hart der...

ik twee kom-

der drie-erlei gie der unie menscheijke heeft, met de pelgrims- wijl wij nog h vaderland), (g welke dan zien" immers onderscheiding te „noodzake- logen", die ze de Heilige e onderschei- gleeraar Hait- uit de scho- otus, Thomas en, soms ook te onderschei- or dr Kuyper rmee in 'hart ou willen be- plaats, waarop classicus" be- kardinaal t wordt uitge- bepaaldelijk" zijn meening

ns uit de Ean- onderscheiding ectypische der op in, na- lat dr Kuyper nze echte theo- 199, 205), doch t gebruikt Dis- kan, dat deze beeld der scho- is, Bannes. In en ook. En de en halen in de ing alles door- e er niet meer de antiquiteit

l nog niets ge- maar, op aan, in welken

l dan ook geen legen almanak- an een bepaal- op zoo on-bloe- noemd wordt: nalie. „Onbloe- en manier, die wie dr Kuyper uyper in een nen alle epigo- lan eens voor meeningen van t veel anderen, beid bewondert het wezenlijke

immers inzake de len de lutherschen e naverken bij de rip: theologie-der- lezen met Goma- en hopeloze ver- de gereformeerden chijndend boek.

erfgoed, dat zij nalieten, te kunnen bewaren. En het is beter, dit dan ook maar ronduit te zeggen, dan dat men zakelijk uitgebrachte critiek — zooals het in de laatste maanden hier en daar geschiedt — beantwoordt met stemmings-stukjes.

We komen nu vervolgens tot aan het onder c) gezegde. Dit punt bewaren we evenwel voor een volgend artikel.

P. S. Tot mijn spijt bleef dit vervolgartikel, hoe- wel het had moeten vóórgaan, vorige week uit. K. S.

Bijvoegsel staatsleer N. S. B. (III.)

De door gereformeerden en roomschen volgehouden bewering, dat de N. S. B., kreeg zij de maent in handen, met de belijdende kerk in conflict zou komen, wordt dus volstrekt niet alleen gegrond op het feit, dat de staatsleer der N. S. B. hegeliaansche grondgedachten volgt. Die grondt zich op de directe uitspraken der N. S. B.-pers en van sommige van haar woordvoerders zelf.

Beweerd wordt, dat Bolland als boeman gebruikt wordt. Het is al weer onjuist, althans voorzover ons zelf betreft. Beweerd wordt, dat de schrijver van de officiële „in laatste instantie verantwoording doende" staatsleer der N. S. B. van hegeliaansche grondgedachten uitgaat; dat derhalve veel van wat Bolland zei, op veel van zijn beweringen lijkt. Dat is bewezen. En het is eenvoudig de kwestie ontzeilen, als nu verscheiden uitspraken van Bolland worden geciteerd, die niet uit de pen der heeren zouden kunnen gevloeid zijn. Op die manier kan men steeds zijn familie verlooche- nen. Zelfs al zijn ze „ariërs" in 'tquadraat. Men begrijpt die beeldspraak wel.

Voorts klaagt het bijvoegsel, dat de tegenstanders der N. S. B. (met hun „kwaadwillig onverstand") in hun ijver zichzelf voorbijredeneeren, door aan Hegel toe te dichten, dat de staat absoluut is. En dat dit door hen dan ook weer op de N. S. B. wordt overgedragen. Maar deze apologie kan niet slaan op wat door ons beweerd is; want de evolutie-gedachte, die de heeren thans met nadruk als hegeliaansch accentueeren, en dan als bewijs gebruiken voor de stelling, dat Hegel den staat niet als HET absolute heeft gepredikt, — die evolutie-gedachte, zeg ik, is door ons telkens behandeld als inherent aan Hegels filosofie.

Het is naïef, en tevens een bewijs van de „on-nederlandsche" (niet-nationale) denkwijze van deze leiders in theologieis, dat zij nog eens verzekeren, dat hun staatsleer in hun brochure III „OPZETTELJIK vrij is gehouden van alles wat die verhandeling in conflict met religieuze opvattingen zou kunnen brengen". Dat die staatsleer „opzettelijk abstract is gehouden". Want a) dat laatste is onmogelijk; b) de grondgedachten (evolutie, idee, these-antithese-synthese) zijn rechtstreeks in strijd met den christelijken geloofs- inhoud, gelijk die nog steeds leeft in de gerefor- meerde kringen.

En als dan verder, om de lieden gerust te stellen, verzekerd wordt: „het „recht" waarover in brochure III gesproken wordt is het juridische recht, de „ethiek", die er in wordt genoemd, is de SOCIALE ethiek, enz.", dan toonen de leiders der N. S. B. weder, niets te weten van den gedachten- gang der gereformeerden. „Juridisch" recht is van alle „andere" „recht" geen oogenblik te scheiden; „sociale" ethiek van „andere" ethiek evenmin. Alle recht, alle ethiek wordt opgebouwd uit dieper liggende beginselen, die heel de structuur be- heerschen.

En als dan op hoogen toon verzekerd wordt, dat de N.S.B.-aanvoerders „volledige onderwerping aan de leer van Jezus Christus" beloven, dan zeg- gen we: dit is grove onkunde, of vertwijfelde zelf- verdediging, die „bokkesprongen" zich permitteert. Wie in gemoede meent, dat één van Hegels grond- gedachten plaats maken kan voor „de leer van Jezus Christus", zooals die door de belijdende kerk wordt doorgegeven, die kent Hegel niet. Noch ook de alles-behalve bloot-formeële grondgedach- ten der N. S. B. Moet men nog eens bewijzen, dat de idee-filosofie van Hegel geen plaats heeft voor den eersten Adam, noch voor den tweeden Adam, gelijk dezen in het schema schepping-zondeval- verlossing, Genesis I—III—Rom. V. tot elkander in verband staan? Maar we hebben reeds gewezen op wat Hegel in zijn „Die absolute Religion" van den zondeval maakt (de eerste Adam „geworden als Onzer Een", overslaande dus in den tweeden Adam). Wij zullen dit niet herhalen.

Zolang men aan de argumenten zoo lichtvaar- dig voorbijgaat, beteekenen dergelijke „apologieën" niets.

K. S.

Nog eens: vragen inzake de kerk.

Gewoonlijk komt van de eene vraag, beantwoord zijnde, de andere. Dat is dan ook de reden, waar- om ik voor een vragenbus benaauwder ben dan voor een menigte andere verschrikkingen des levens.

Evenwel, nu ik eenmaal de vragen van verleden week beantwoord heb, wil ik even vervolgen, en één onzer trouwste lezers antwoorden op een vraag, die hij naar aanleiding van mijn antwoord, in het nummer van verleden week een anderen lezer gegeven, mij zooeven stelde.

Vrager meent, dat uit mijn redeneering van ver- leden week dit volgt:

„als de vereeniging van 1892 niet geschied was, dan zouden de doleerenden van 1886 de wettige voortzetting van de kerk zijn geweest"; —

en roept dan uit: „Neen".

Maar zoo heb ik het niet gezegd. Naast de ver- leden week gegeven concrete toepassing van den toen gestelden algemeenen regel, geef ik ook de volgende:

„indien de „doleerenden" niet begeerd hadden, saam te leven met de uit de afscheiding voort- gekomen, zouden zij nimmer hier in Neder- land een wettige kerkformatie zijn geworden".

Daarom zei ik dan ook, dat in gevallen als het verleden week bedoelde, men ELKAAR in de (niet „een") crisis brengt.

Voorts: mijn correspondent concludeerde uit mijn brief: „dan zouden we allemaal naar de Herv. kerk terug moeten", en voegt eraan toe: „feit- elijk naar de Roomsche". Hij vindt dit niet juist, want z.i. moeten de hervormden tot ons komen.

Ook hier schijnt het verschil me niet al te groot. Immers, zodra de Herv. Kerk zich be- keert tot de gehoorzaamheid, is zij de Herv. Kerk van nu (dat instituut) niet meer; bovendien: de Geref. Kerken zijn de voortzetting van de oude vaderlandsche kerk; vervolgens zodra er twee gehoorzaam zijn, trekken ze naar elkaar toe, want dat behoort tot de gehoorzaamheid, vooral als ze pas gelezen hebben de slotverzen van het boek Jona; eindelijk: als er een zoon is, die eerst zei: ik ga niet, en die tenslotte toch ging, dan verblijdt zich de Vader, dus ook elke andere zoon, die „bij" is.

In dien geest schreef ik dan ook indertijd in „De Reformatie" met betrekking tot de Chr. Geref. Kerk. Zodra deze zich wil bekeeren, wil ik niet de daglooner zijn, die tot den heer zegt: ik heb 3 uur, 4 uur, 5 uur langer gewerkt in den wijn- gaard, dan deze laatkomer, noch de oudste zoon uit de gelijkenis, die misschien binnen gekomen zou zijn, als zijn broer ook hem excuus gevraagd had. Ik houd het met de Acte van Afscheiding: gemeenschap willen oefenen met de Herv. Kerk, als ze terugkeert en met elke andere gemeenschap, die... enz.

K. S.

Dr Beets over 't congres.

In „De Heidenwereld" verklaart dr Beets niet te verstaan, waarom in Nederland er zoo veel be- zwaren zijn tegen het bekende congres. Hij vindt het zoo goed, dat er eens gepraat wordt tusschen de elkaar bekampende theologen in Nederland.

Het is voor wie de discussie gevolgd heeft, over- bodig op te merken, dat daarlegen niemand be- zwaar had, dat zelfs de weg is aangewezen, waar- langs zoo iets zou kunnen gebeuren. M.a.w., dat wat dr Beets schreef, volkomen heenging langs wat de bezwaarden hebben opgemerkt. Blijkbaar heeft dr Beets het fijne puntje, waarover het ging, niet aangeraakt. Het is ook niet gemakkelijk, over een oceaan heen elkaar zoo nauwkeurig te volgen. Wij hier in Nederland hebben dat ook gevoeld, en ons dus zorgvuldig gewacht, opmerkingen te maken, die op den strijd om de meeningen van ds Hoek- sema ingrepen, zonder de kern te raken. We vonden dat niet verstandig. Al is het ons herhaal- delijk gevraagd.

Kan men dus dr Beets' verwondering begrijpen, niet zoo goed valt te verstaan, waarom De Rot- terdamer, welk orgaan zich onthouden heeft van een objectieve weergave van de discussies, met name dan, voorzover zij gevoerd werden door de bezwaarden, wel met dr Beets' artikeltje voor den dag komt.

Het leek een geest en een methode, die we beide onjuist achten.

K. S.

Kerstpoëzie van Willem de Mérode.

I.

Zooals men weet is het gewoonte, bij de viering der jaarlijksche hoogtijden in deze rubriek iets uit de desbetreffende poëzie te citeren en dan wordt zooveel mogelijk gedurende een geheel jaarkring uit het werk van een zelfden dichter of uit eenzelfde poëziegenre gekozen.

Ditmaal waren het de bundels van Willem de Mérode, waaruit we de feestpoëzie namen. En dus zoeken we ook nu, nu het Kerstgebeuren en de jaarwisseling weer aanstaande zijn, in het werk van dezen dichter, die — ik mag nog wel eens her- inneren aan de aanhaling, waarmee het Paasch- artikel in het nummer van 30 Maart begon — „in onze moderne christelijke literatuur onom- streden (staat) op den top van een berg en er een lichtend voorbeeld (is) voor allen, die zich ge- roepen voelen ons volk door hun kunst te dienen".

In den bundel „De Stille Tuin" (uitg. J. H. Kok N.V. te Kampen) komt een zevental kerstverzen

voor. Ze zijn uiterlijk zoowel als innerlijk direct als verzen van de Mérode te herkennen. Wat ik in de voorafgaande artikelen als het kenmerkende van de Mérode's poëzie aangaf, vinden we ook hier: de impressie, de bewogenheid (die in de woorden en in het rythme aan den dag treedt), de reflex van het aanschouwde en dichterlijk door- leefde op de eigen ziel.

Twee van deze verzen citeer ik in dit artikel. 't Eerste is, wat men zou kunnen noemen: een fantasie op het gebeuren in de velden van Efratha, met als motief de tekst uit 1 Petrus 1: De engelen zijn begeerig in te zien.

De dichter ziet als in een visioen de „wacht- engelen", die met spanning Maria's reis naar Beth- lehem volgen. Haar voortgaan, haar inkomen in de stad, haar vergeefs zoeken naar een onder- komen, haar eindelijk terechtkomen in de stal rapporteeren ze in blijkbare verwachting op het groote gebeuren. Tot ze „heel klein" „een kinder- lijk geluid" hooren. Dan weten ze het: „Hij is ge- boren" en op dat lang verbeide teeken snelt het engelenheir naar het duistere veld, om daar het duizendstemmig koor aan te heffen, welks echo door de hooge hemelen schalt. In vijf strophen heeft de dichter deze impressie weergegeven, aldus:

Engelenzang.

Wachtengelen, die nederschouwden
Naar de bewaasde wereldkust,
Verkondigden: 'tis of iets blauwde
Op 't gele zand: Maria rust.

En later: ze is ter stad gereden
Met Jozef, maar men weert hen bot.
En weder: zij zijn ingetreden
En rusten in de lammergrot.

En plotseling: heel klein te hooren
Klinkt er een kinderlijk geluid,
Dan jubelend: Hij is geboren,
Die God en mensch in zich besluit.

En duizendstemmig, met trompetten
En met hazuinen, toegeseld,
Ontvlood den hemel en bezette
Het engelenheir het duister veld.

Zij zongen: Eere in den hoogen
Zij God, en op de wereld vree
Den goeden; en de diep bewogen
Hemelen donderden het mee.

Dan volgt, in drie strophen, het tweede deel van het vers.

De dichter ziet de engelen zich neerbuigen voor het geboren kind — 't is een prachtig beeld, waarin hij dat weergeeft — om het te aanbidden. Daarna klinkt hun zang opnieuw op, nu om de beteekenis van het groot gebeuren te verkondigen. En dan treden de herders toe en „wij" — de dichter en degenen, die zijn vers lezen — met hen, om samen de verkondigers te worden van de blijde bood- schap:

En dan, als vlinders die verdorden,
Gevlogen in een barnend licht,
Vielen zij voor den kind geworden
God met het weened aangezicht.

En weder heeft hun zang gedonderd:
Heil! aarde en hemel zijn vereend,
God heeft ten dood zich afgezonderd
En om een menschenlach geweend.

En enkele herders, toegetreden,
En wij, hebben 't bevel gehoord,
En 't Kind gezien en aangeboden,
En zeggen 't u, geloovend, voort.

Het tweede vers maakt deel uit van een blee- behorend drietal, dat, in eenzelfde visionnaire stemming, de andere getuigen van het kerstwonder doet aanschouwen: Maria, Anna, Simeon. Het laatste van dit drietal neem ik hier over. 't Voert den ouden Simeon sprekend in. In de beide eerste strophen richt hij zich tot het kindeke, dat hij in zijn armen houdt en als de vervulling van zijn „moedelooze" hopen begroet, in de derde strophe spreekt hij de moeder toe, met woorden die de intonatie zijn van wat dienaangaande de Schrift vermeldt, om dan als met één blik het kruislijden in zijn beteekenis te omvatten, en eindelijk, in het laatste vers, spreekt hij weer tot het Kind. Het vers luidt dan

Simeon.

Hebt gij toch, mijn stramme leden
Met uw zonnelielijkenheden
Koesterend, uw knecht herkend,
Kind, dat in mijn arm geheven
U gewillig aan het leven
Van de grijze wereld went?

O, mijn moedelooze hopen!
Jaren kwamen, en verkropen,
Wijl Gij niet verschenen waart,
Regen, die de dorre landen
Uit de steenen hemelwanden
Met uw spaden val verklaart.

Die zijn dorst met melk verheugde,
Ongevraagd, van moedervreugde
Bloost uw konimmerbleeke wang.
Voorgevoelt gij het vermoeden
Hoe Hij boven u zal bloeden,
Smeekend om den edikstang?